

Долгорученко К. О.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМИ ІНІЦІЮВАННЯ КОМІТЕТОМ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ГУМАНІТАРНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ВВЕДЕННЯ ТЕРМІНА «РАШИЗМ» У СУЧАСНИЙ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС

Сьогодні Росія – це держава-агресор, яка відкрито та замасковано організовує та реалізує міжнародні військові злочини за допомогою пропаганди, регулярних військ та незаконних збройних формувань. Окупація та анексія українських територій та повномасштабне ведення війни проти України спровокувало нову хвилю дискусій про те, наскільки близьким є російський режим до фашистського. Усе більше аналітиків, як у самій РФ, так і за кордоном, стали називати режим В. Путіна «неофашистським» або «рашистським». Цей режим демонструє усьому світу радикальний націоналізм, культ насильства та війни, високий рівень репресій, потужну пропагандистську машину та імперіалістичні проекти контролю над світом.

Відповідно, Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики підтримує ініціативу українських науковців, експертів, журналістів, політологів, громадськості про введення до наукового, фахового і розмовного дискурсів терміну «рашизм» як визначення ідеології, вибудованої в Росії, що сьогодні виявляє себе у військових діях армії РФ в Україні та ставленні російського суспільства до цієї війни.

Спробуємо проаналізувати, чи є правові та політичні підстави ініціювання комітетом верховної ради з питань гуманітарної та інформаційної політики введення терміну «рашизм» у сучасний політичний дискурс.

Ще у середині ХХ століття відома німецька письменниця, філософ Ханна Арендт, розмірковуючи про витоки тоталітаризму та «банальність» ідей зла (фашизму), поставила наріжне питання - «що може зупинити людину без думки або таку, що не мислить, без відчуття особистої відповідальності, але із неодмінною готовністю до вчинення злочинів заради ідеї»? [1, с.87].

Можливо, даючи відповідь на це питання, ми зможемо окреслити сутність сучасного рашизму, визначити ознаки та принципи прояву цього феномену? Адже у відповіді на це питання викривається не тільки уся злочинна сутність російського неофашизму, а й піднімається питання про відповідальність кожного, хто є гвинтиком диктаторського путінського режиму та споживачем злочинних ідей.

Так, український науковець О. Сич вважає, що рашизм, нацизм та фашизм хоча і різні за змістом та віком політичні ідеології, однак їх єднають ідеї тоталітарного способу організації внутрішнього державного життя та агресивної експансії проти інших народів; національний міфологізм та культивування державного лідера [2].

Світоглядним ядром нацизму, як відомо, стали ідеї арійської расової винятковості, вищості німецької нації та абсолютного права німців на розширення життєвого простору. А квінтесенцією ідеології фашизму була ідея виняткової ролі держави у відродженні могутності Риму та об'єднанні Італії. Щодо рашизму, то цій ідеології притаманні здебільшого регресивні або культурно відсталі, навіть фашизоїдні риси. Окрім традиційних для росіян ідей імперіалізму, панслов'янзму, русофільства, москвофільства та антисемітизму, рашизм синтезує радикалізовані ідеї авторитаризму, «культу руського православ'я», «ідеї возз'єднання братніх народів» та «відновлення радянської держави», ідеї економічної та політичної експансії «заходу» та ідеї військової непереможності «руської армії».

Враховуючи вищезазначене, спробуємо охарактеризувати базові принципи, на яких, на наш погляд, ґрунтується рашизм і через які розкривається сутність цієї ідеології. Отже:

- принцип етатизму - культивування величі російської держави через наявність у неї геополітичних та стратегічних важелів впливу – палива, енергоносіїв та ядерної зброї;

- принцип «вождизму» або культ особи Путіна, як очільника держави. Подібно до тоталітарних режимів ХХ століття, сьогодні путінська Росія активно культивує «вождизм», богообраність та месійність свого політичного лідера;

- принцип тотального контролю держави над усіма сферами суспільного життя; реалізація спеціальними службами планомірного терору проти «інакомислячих», політичної опозиції;

- принцип інформаційної блокади. Пропаганда в РФ стала єдиним та виключним способом поширення інформації та впливу на суспільну свідомість російських громадян. У Росії практично не залишилося незалежних ЗМІ, останні ліберальні та незалежні телеканали та радіо, такі як "Дош", "Ехо Москви", "Медуза" та "Радіо Свобода", були закриті відразу після початку бойових дій в Україні;

- принцип радикальної народності як антитеза до «здорової» національної єдності, що проявляється у культивуванні російської національності, звичаїв та традицій шляхом агресивної русифікації всього «неросійського»;

- принцип русофільства - домінування суспільно-політичних поглядів щодо національно-культурної єдності слов'янських народів з російським;

- принцип тотального російського православ'я, який ґрунтується на ідеях захисту «православних цінностей та устоїв» шляхом формування

політичного та морального диктату руської православної церкви. Інститут православної церкви став наддержавною політичною структурою, агенти якої здійснюють безперервний ідеологічний деструктивний вплив на суспільну та індивідуальну свідомість та поведінку росіян;

- принцип мілітаризації масової свідомості – ідея тотальної мілітаризації суспільства включає культивування війни, зброї, бандитизму, смерті, альтруїзму та жертвності заради «великодержавних» та національних цілей.

Таким чином, рашизм це державна антидемократична мілітаристська шовіністична ідеологія Росії, яка знецінює основоположні права і свободи людини, культивує особу Путіна, державний терор і війну як способи досягнення внутрішньополітичних чи зовнішніх цілей; формує національне упередження, параноїдальну зверхність росіян по відношенню «до усього чужого» або не русифікованого.

Отже, вважаємо, що в умовах війни, вкрай необхідним є офіційне тлумачення терміну «рашизм» та похідних від нього на основі вже опублікованих статей українських та іноземних авторів із внесенням цього терміну до офіційних термінологічних словників української мови.

1. Арендт Х. «Банальність зла» Ханны Арендт: тези, которые потрясли мир. Москва. 2008. 195 с.

2. Сич О. Ідеологія і практика московського рашизму мають бути засуджені світовою спільнотою // <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3424149-ideologia-rasizmu-mae-but-i-zasudzena-svitom-ak-nacizm-i-fasizm-istorik.html>.

Завгородня Ю. С.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах демократичної, правової держави органи публічної влади виконують свої повноваження, виходячи з людських прав; останні визначають межі діяльності влади та є гарантією недопущення свавілля з її боку. Відповідно, людським правам приділяється значна увага громадянським суспільством, яке й контролює публічну владу на предмет виконання завдання із забезпечення прав і основоположних свобод людини. Так, відповідно до Конституції України саме забезпечення прав людини є головним обов'язком держави [1].